

GYÖKER ÉS VADVIRÁG

TAMASI ÁRON

Sok vadóc botja volt Bajkó Timotheusnak, akit csak öreg Timának ismert a környező világ. Vadócok voltak a botok, mert jó részükben vadfának ágából-gyökeréből származtak; s mivel azokat az ágakat-gyökereket nem az emberi kéz készítette görbületekre s más botos formákra, hanem maga a természet játéka, hát azért is vadoncok voltak az öreg Tima botjai.

A szoba sarkában tartotta őket, a díszes nagy szobában, melynek két déli ablaka a nagy hegyi mezőre nézett. Ha nem volt nagyon párás a lég, vagy ha nem ereszkedett köd a mezőre, hát akkor a Bojókás gyors patak vonulata is látszott ezekből a déli ablakokból. Látszott a hegyi folyócska vonulata, mert hiszen szép sorjában, mind a két parton, magas égerfák hallgatták a csobogást. A másik ablakon, mely a ház keleti бүtүjében állott, onnét nemcsak a nagy mező látszott, hanem az erdő is, mely északról ráborult a havasi rétre. Csakugyan ráborult, mindjárt nagy fákkal és gerjedten, mintha ádáz szerelemben nászcodni akart volna a mezővel. Nem csoda hát, hogy a helység nevét, melynek eredetét senki sem tudta megfejteni, az öreg Tima ezzel a násszal magyarázta.

Bert Bagzosnak hívták ezt a havasi részt.

Régen volt, amikor Timotheus megépítette itt a maga tanyáját; a tisztes házat zszndelytetővel, a tágas csűrt szalmával fedve, s a láncos kerekcs kutat, melynek olyan vize volt, hogy a görbék, ha ittak belőle, utána kiegyenesedtek. Azt mondta akkor, az első háború végén, az ifjú Timót, hogy Paradicsomot épít magának. Később, amikor meghalt a vadmadár természetű felesége, akkor a dér leszállt az Édenkertre; s amikor, negyvenegyben és huszonhat éves korában, az egyetlen és csodalátó leánya is meghalt, akkor mordra vadult a Paradicsom; s majd, amikor ötvenegyben, csak a tanya és a mezőnek egy kicsi része maradt meg, hát akkor kiment az erdőszélire, onnét rámutatott a házra, és így szólt:

— Hát az erdő ezt a tanyát bagzotta a mezővel.

A szemfüles leányka, az egyetlen unoka, aki kilencesztendős volt akkor, valahogy meghallotta a szót.

— Bagazolta, papó? — kérdezte.

— Igen, aranyom, bagazolta.

Mosolyogva nézte most a lányt, egészen elgyönyörödve. Hát ez volt, aki kedves együgyűséggel így szólott akkor. S íme, most itt van, ősszel

huszonhárom éves lesz. Fekete bojtos piros papucs van a lábán; zöldes szoknyáján piros pettyek virítanak, mint a zöld mezőben a földieper; ing-blúza patyolat, s a vállán egy gyapjú mellényke. Sugár és kecses, mint a vadkecske. A szeme, mint egy mákszem tengerszem; s a haja, mint őszi fényben a vadkörtefa lombja. De hát ez is olyan, mint az anyja volt: ok nélkül elborul és ok nélkül kiragyo, a sötétben gyakorta fényt lát, s a napvilágon néha feketét; hirtelen könnyei erednek, s máskor rikkant, mint a rigó; ha imádkozik, reszket a fájdalom a tagjaiban, s máskor a kos hátán lovagol, mint egy boszorkány.

— Mért néz úgy engem?! — kérdezte Tézi, a lány.

— Csak — mondta az öreg Tima.

— A nyakán vagyok?

— Ott.

Az öregre villant a Tézi szeme. A gazdag szemöldök alól sötétzöldben fénylett a szem, könny és tűz egyaránt rejtőzött mögötte.

Mint az alkonyati nap, oly lágyan mosolygott az öreg.

— Sokszor volt úgy, az éjszaka sűrűjében, hogy valami csillag a nyakamon ült.

— Úgy ülök a nyakán?

— Úgy.

A tengerszem színe egyszeriben csillogóra változott.

— Maga miket mond!

— Csak mondom, valahogy.

A nagy vaskályhában duruzsolt a tűz. Sütője is volt a kályhának, s a tetején két jókora és kerek főzőhely, amit karikák fődtek. Tézi az elsőről elvett két karikát, s egy fazékban vizet tett a láng fölé. S ahogy odatette, jókedve szelével, a fazékból víz loccsant a kályhára, s a forró vason gőzzé cserszent egy pillantás alatt.

— Ma már nem mondanak ilyeneket — szolt a lány.

— A maiak?

— Azok.

— Sok minden változik, az igaz — mondta az öreg. — De az ilyen mondások, talántán, nem változnak.

— Nekem nem mondtak ilyeneket.

— Mert te nem túrnéd.

— Nem is!

Úgy mondta Tézi, egy fényes villanással; s ebből a villanásból mindjárt a pajkosság bugyogó vizébe ugrott, mert énekelni kezdte:

„Mikor a lány ghatyát mos,
Akkor bizony nem álmos.
Gondolkozik felőle,
Hova lett, mert odalett
Az uracska belőle.”

Az öreg már az elején tekergetni kezdte a fejét, s majd a végén, szinte pironkodva, így szolt:

— Ejnye, ejnye!

— Mit, ejnye?!

— Holnap vízkereszt van!

Tézi egy szökellő mozdulatot tett, majd alkalmas áhítatba esett, és mondá:

— „Kelj fel és világosulj meg, Jeruzsálem, mert eljött a te világosságod. És a népek a Te világosságodban járnak, és királyok jönnek a támadott fényességben. Hozzád özönlének a tengerpart lakói, és hatalmas pogányok jönnek hozzád. Mind eljönnek, aranyat és tömjént hoznak, és az Úrnak dicséretet.”

Kérkedve nézett a nagyapjára, hogy íme, mennyire eszében maradtak Izaiás próféta vízkereszt-i szavai. De hát nem is csoda, gondolta az öreg, hiszen három évig volt Tézi az apácakolostorban mint irgalmas növendék. S már fel is volna szentelve, ha fakóra nem hervad a szent életben, s ha nem lett volna oly féktelen, hogy megtépje istenesen Felíciát, az apácafőnököt.

Mindjárt megtépi az öreget is, úgy nézett reá.

— No, erre felelni kell!

Az öreg Tima is emlékezett még, hogy mit kellett fennen szólni, amikor járta, elemista korában, a pappal a vízkeresztet. S egy kicsit lamentálva, már mondta is:

— „Láttuk a csillagát Napkeleten, és ajándékokkal eljövénk, hogy imádjuk az Urat. Alleluja!”

— Nem „a csillagát” — javította ki Tézi. — Hanem csak csupán csillagát.

— De a csillagát! — erősítette az öreg.

— De nem!

— De bizony! Mert hiszen onnét származik, amikor valaki nekibuzdulva azt mondja, hogy „azt a csillagát”.

Legyintett Tézi, hogy ezzel a nagyapóval nem lehet beszélni. De legyinthetett volna a fazékban a víznek is, mert éppen akkor úgy kezdett buzogni, hogy a hőcseppek kiugrándoztak belőle. A lány elhúzta a likról gyorsan a fazekat, az öreg Tima pedig bément a díszes nagy szobába, hogy ott válasszon magának egy botot. Meg-megfogta s nézegette őket: a tövisbokr ágából valót, a vadmeggyfa botot, a vízi gyökérből való feketét, a galagonya fájából valót, s utána a csipkerózsa botot. Hát ehhez volt a leginkább kedve, mert ezzel a vadóc unokájával is szép kedvesen úgy beszélget vala, hogy abban töviscecskék és rózsza egyaránt volt, akár a csipkebokron.

— Megjárom magam — mondta a lánynak.

— Ebben a goromba ködben?

— Nem veszek el.

— De a farkasok megehetik.

Csak a piros szárnyát lebbentve, úgy mondta Tézi a farkasokat; vagy olyanformán, mint amikor a szellőben a vadrózsa szirma pillant egyet. Csupán vidító játék ugyan az afféle szellő, de ki tudja, lehet a vihar üzenete is, mely ha bőszejével csakugyan megjön, az öreg fát is földre roppantja könnyen.

Megborzongott az öreg Tima.

— Mit főzöl? — kérdezte.

— Tormás levest, orjával.

— Ejh, micsoda ebéd lesz!

— Hagyunk holnapra is — mondta Tézi; s megint lebbent a vadrózsa szirma, ahogy hozzátette: — Mert hiszen holnap vízkereszt van.

— Jó, jó, ebben te vagy a főnök.

— S még miben?

— Abban, hogy integess a napnak, amikor lenyugszik.

Ősz óta, s kivált karácsony táján, többször is mondogatott effélet az öreg. Fekete pettyes barna szárnyaival meg-megjelent a tűz körül, mintha szemlét tartott volna, hogy hol és miképpen fog hamvába hullni. Igaz, hogy most januárban már hetvennégy éves lesz, de még olyan erőben van, hála Istennek, hogy ő is meg tudná tépni Felíciát, a szép apácafőnököt.

— Józsué is megállította volt a napot — mondta a lány.

— Te is megpróbálnád?

Mint valami drágakő, melybe tömören belefűlledt a fény, úgy nézett az öregre a lány; de csak ennyit szólt:

— Bennem is van bűvös erő!

— Hát van — mondta az öreg.

Néhány pillanatig, s párás szemmel, még maga elé nézett; s azon az ellágyult arcán is az volt, hogy van ebben a lányban bűvös erő, van. De bár ne volna, bocsássa meg az Isten, mert így csak megbolondít embert és állatot, s maga marad a puszta létben egyedül, mint egy vadvirág. Abban is van bűvös erő, a virágszálaban, de csak pompázik a felhők alatt, s éjjel válogatja a csillagokat, hogy vajon melyikhez is menne szívesen férjhez.

Aztán kiment a házból.

Belelépett a téli ködbe, melyet gorombának mondott a lány. Pedig nem is volt goromba, hanem csak uralkodott, mint a tengerben a víz. Mintha lomha mozdulatokkal egy kicsikét ringatta is volna magát, mint a tenger vize csakugyan. Tova a nagy udvar végiben, arccal nyugat felé s derékszögben a házzal, a lomha tengervízben ott ült a csűr. Látszott ugyan, de csak rejtelmesen, akár egy óriás bálna, mely lustán fekszik a tenger fenekén. Balra és dombosodva, ott egyre jobban sötétre borult a köd, mert ott volt az erdő. Mint a fűszálak, csak sejlettek az erdőszélen a fák, s tovább pedig és lassanként, egészen megvakult a táj.

Úgy ment a csűr felé, bottal egy hal, mintha valóban a tenger fenekén evezne. Megnézi, gondolta, elsőbbben az állatokat, már ami van. Mert alig van. Egy öregecske tehén, Csákó szegény. Ötvenötben született, amikor a vadcseresznye fája virágozott. No, nem is olyan öreg, mert ilyenformán csak kilencesztendős. Jó természetű, igen kezes állat, s tejlés dolgában most is verné a három-négyéveseket. Ha fejős volna. De hát második esztendeje már, hogy nincsen borja. Nem kívánja a bikát, s talán már nem is bírná el, hanem összecsucsklanék alatta, mint a tótorgona. Mert abból él, ami van, szedett-vedett alamizsnából, ősztől tavaszig. Bár a juhoknak jusson, annak az ötnek, ami a hatvanból megmaradt, s Mordájnak, a kosnak. Azokat istápolni kell rendesen, mert ők adják a téli eledelt, a sajtot és a túrót, s a ruházatnak is a nagyját; s farsang idején nyolc-kilenc báránnyal is kedveskednek öten. Olyan kos ugyanis ez a Mordáj, hogy az öt juhból legalább háromnak mindig ikreket csinál; s ami az öt bárányon túl van, az egyedül Mordájnak a szorgalma, melyet a hatóság előtt, már szemérmes indulatból is, titkolni kell.

S no, még a tyúkok.

Hát azok már nem a gondolat ágán rebbentek meg, hanem a jöttére és a kakas vészjelére azon a vadalmafán, amely a csűr jobb sarka táján állott, s amely olyan makacs volt, hogy az oltóágot sohasem túrta meg.

Lábukat tollaikkal takarva, azon kuporogtak a tyúkok, tizenketten. Megismerhették mindjárt a gazdát, mert hamar elhallgattak; csak a kakas, amelyik az ól nyitott ajtajában a küszöbön ült, csak az aprózta még halkán a vészjelt.

— Ne félj, nem szeretem el a tyúkjaidat — mondta az öreg.

— Tyuk-tyuk — mondta a kakas.

Nevetni kellett rajta, mert a hang olyan volt egészen, mintha azt mondta volna, hogy jól van, no, mert ha a tyúk az övé marad, akkor nincsen semmi baj. Derült is rajta az öreg, de bezzeg a derű, mint az angyali vakolat, úgy lehullt az arcáról, amikor a pajtába lépett s meglátta azt a koldus tehenet. A bordáit is meg tudta volna számlálni, ha nem takarta volna fátyollal a szüremelő köd. De a csipőcsontja oly hegyesen állott így is, hogy tarisnyát lehetett volna akasztani reá; s a szeme, hát az a két nagy szeme a búbanat eleven kútja volt, mely kútban a gyász vize már sűrűsödve kezdett áporodni.

— Mit csináljak veled? — mondta az öreg.

Buddha megsúghatta volna neki, hogy mit kell egy szűkölködő tehénnel csinálni; s a könyörület szellője egy kicsit érintette is az öreget, mert a jászolba belenézett az öreg. De hát a jászolban nem volt semmi, csak csupán két bokor fagyöngy, amit egy nyomorék tölgyfáról még karácsonykor hozott a tehennek, hátha csamigának megenné.

De az élősdű gyöngy Csákónak nem kellett.

Inkább a mártíromság.

— Szent állat ez! — mondta az öreg Tima.

De hát, ha szent is, gondolta tovább, egészen tiszteletből nem élhet. Csakhogy a kóst, ami kicsi van, kell annak a pogány kosnak, s a nagy hasznú juhoknak. Ha ugyan elég lesz nekik márciusig, amikor erdőn-mezőn egy kicsi zsenget tudnak már gyűjtögetni.

Istenem, mit csináljon?!

Gondolkozott az öreg, s huzigálta a fehér bajuszát, mintha isteni sugallatot akart volna fejni belőle. Aztán hirtelen kilépett a pajtából, s átment a hatalmas csűrkapu előtt, mely szokás szerint az egész csűr-épület közepén állott. Onnét, a csűrkaputól balra volt a juhok nagy-hodály terme, ahol most, az egész hodályban, csak Mordáj, a kos, s az öt juhocska kotyogott. S kívül és fent, a zsupfödél eresze alatt, a hodály egész hosszán végig, ott a sarjútartó húzódott, mely tele volt a második kaszálás zsenge sarjújával.

Oda fölnézett az öreg Tima.

Aztán a szeme futkosni kezdett, hogy hol van a hosszú lajtorja, amelyen oda fel szoktak járni. Ott lapult a tejszínű ködben a földön, hosszan a csűr fala oldalában. Felemelte az öreg, és gondosan odatámasztotta a sarjútartó nyílásához, mely olyan volt, mint egy nagy-széles csatornának a torka. Fölment a létrán, s tépni kezdte a sarjút, mely onnét a magosból, zöldet játszadozva a ködben, a földön rakásba hullt. S miközben hullt, mint a reménység zöld hava, bent a hodályban talán megneszelték a juhok a zizegést, mert bégettek egyet-egyet, s mordult a kos is.

— Majd a gyermekágyban, s a bárányoknak — felelt nekik a gazda.

Háromszor fordult a sarjúval, egy-egy öllel vitt mindig, s telegyúrta Csákó előtt a jászolt. A harmadik járásra megsimogatta az állat nyakát, melyen már a szőr is igen megcsenevészült, s így szólt:

— Ünnepelj, s emlékezzél.

Vette megint a rózsafa botot, s ahogy a lajtorja mellett haladt volna el, hát hirtelen megállt. Megfogta a létra fáját, hogy talán visszafektetni a csűr oldalában a földre, ahogy volt. De a keze ott maradt a fán, mintha az eszének ellene akart volna mondani. Jó, hát akkor maradjon a létra, feltámasztva a hodály előtt, a magas sarjútartóra. Hátha Jákob hajnalban eljön; nohát, ha csakugyan eljönne s így készen találná a lajtorját, az ég felé támasztva, hát akkor lenne neki egy istenes pártfogója. S dicsérmék őt az angyalok is, hogy nem kell bajlódniuk ezzel a nagy létrával, hórukkolni a gyenge lényeknek, amíg az ég felé duvaszthatják valahogy. Talán az egyik még rá is ülne a kilencedik fogra, s onnét énekelné Timotheusról a zsoldárt.

— Hát maradjon — mondta az öreg.

Azzal elindult az erdő felé a ködben, mely immár kezdett imbolyogni, s itt-amott mozdulni is, mintha hömpölygésre, s majd felszállásra lett volna kedve. S az öreg Tima, abban a lomha ködben, a ködbokrokon és a ködmezőkön áthaladva, úgy lépegetett tovább s mind tovább, mint egy öreg szarvas, amelyik éppen akkor vesztette el pompás agancsait.

S aztán elnyelte az erdő.

— Már messze járhat — mondta magában Tézi.

Máskor is, ha elment kőborogni a nagyapja, ami szokása volt, mindig számítgatta, hogy vajon most hol és merre kavarog, s meddig tart a kósza. Nem bánta, ha tart. Mert csak ilyenkor, az egyedülvalóságban tudott kinyílni igazán. S amiket nyíltak, azok a virágok, hát azok boldosok voltak, kavarogtak a színekben és az illatokban, sirtak és nevettek, csókolták és szaggatták egymást.

A kályha mellett állt, s bizsergő élvezettel nézte a lobogó vizet, melyben az orja-hús javában főtt. A fejében s egész testében villadozva kavarogtak, nagy kuszaságban együtt, a gondolatok, az érzelmek, a vágyak és a képek. Valahogy úgy, mint a pattogó erdei tűznél a füstben és a tűzpirban a szikrák; vagy mint a tarka és szeles gyors madarak, amikor suhanva és hevülten repülnek. Az egyik sárga-piros madár, amelyik kicsapott a seregből, a szerelmet füttyentette oda neki, a gőzvető vágyat, mely a vérben úgy lobog néha, mint ebben a fazékban a víz. De ahogy elröppent a madár, a gondolat már a pokolra ugrott, ahol az ördögök már nem az orja húsát főzik az ilyen vízben, hanem a bujálkodó nőket. Egy szemvillanásra látta a gyötrelmet is, s a gyötrellem buggyanásából kihallotta a jajt; s majd a jaj ereje már az apácázárdába vetette vissza, ahol csipdesték egymást a lányok, s vihogva mesélték, hogy holdvilágos éjszakákon nyöszörögnek az ágyban.

Remegett Tézi, s az arca égett.

Verejtékezett is.

Hamar levetette a blúzát, s hideg vízben mosakodni kezdett. Egy kicsit megnyugodott benne a vér, a gondolatai helyükre fészkelődtek, s a vágyak forró párájából tavaszi eső lett. De ahogy törülközőtt, a tükörbe talált pillantani. Önfeledten nézte magát, s ahogy gyönyörködve nézte, mintha önmaga iránt vágy csurrant volna belőle. Hanem a vágy, sísterege mint a villám, a légbe csapott, ahol gerjedd férfiák álltak. Férfiak, akik tünedeztek, mint a forró lehellet; jórészt ismeretlenek, s egy ismerős is, akit Kolokán Firkónak hívtak.

Hirtelen elugrott a tükör elől, s felkiáltott:

— Tágulj, sátán!

A törülközővel betakarta a vállát és a mellét, de már annyira eryedt volt egész testében, hogy nem tudott állni a lábán. Odavánszorogott hát a pamlaghoz, mely a kepengéhez tartozott, s hosszúszerű és sárga gyapjúcsérgével volt letakarva, a nagy szobában. Mint aki kidől, végigfeküdt a takarón, s az arcát, mely a viaszgyertya színére váltott, a puha takaróba fúrta. A jobb lába remegni kezdett, s mint a hideg rezgő-áram, a remegés a derekába kúszott, onnét a jobb karjába, s majd az orcájának a jobb felére.

Sírni kezdett.

Aztán vonagló zokogás vett erőt rajta.

Így találta meg az öreg Tima, aki a rózsafa bottal és a bal kezében egy csüggedt szárnyú szép madárral megtért.

— Mért sírsz? — kérdezte.

Tézi nem felelt.

— Bántott valaki?

Mintha egy kicsit megnyugodott volna a lány, a sírás alábbhagyott. A csendben följebb emelte a madarat az öreg, s megnézte. Szárnyat eresztve pihegett szegény, akár az unokája.

— Megint képzelegettél?

Halkan, a ritka szeppenések közül, csak ennyit mondott Tézi:

— Nem én.

— Hát?

— Valaki idegen, aki bennem lakik.

A pamlag szélire ereszkedett az öreg, gyöngéden megsimogatta a lánynak a lábát, s puha szavakkal mondta neki:

— Tudod, hogy a doktor megmondta volt, kedves virágszálam. A lelkedre beszélte, hogy nem szabad képzelegni. Okos szóval mondta, hogy a lebegésre vigyázni kell, mert benned a kedély nem akármilyen. Hanem könnyen hintázik, s akkor szivárvány lesz az égen, s a szívben a vér megbugyog. Látod, szegény anyád is megszenvedte a lelki nyugtalanságot, pedig intettem eleget. De ő nem, hanem csak meggyújtotta a szemével a levegőt, s áradott abban, hogy titkokat lát. Magamban el is tűnődtem akkor, hogy micsoda jajveszély lenne a világon, ha mindnyájan előre tudnók a sorsunkat.

— Nem gondolod, virágom? — kérdezte.

Csak amolyan kenegető orvosságnak szánta a kérdést, de nagy váratlansággal, s utána rögtön, Tézi felült a pamtagon. A törülközőt, önkéntelenül, megigazította magán, s egy kicsit riadtan ugyan, de az öröm ragyogásával nézte a nagyapját; valahogy olyanformán, mint amikor elúszott a sötét felhő s két csillag kiragyog.

— No, mi az, aranyom? — kérdezte az öreg.

— Féltettem magát.

— S engem mitől?

— Azt hittem, hogy megeszik a farkasok.

Az öreg Tima elnevette magát, de rögtön felállt. Akkor is aprókat nevetett, de azok az apró döccenések olyanok voltak, mintha az arcáról fekete bogarak ugráltak volna a levegőbe.

— No, kelj fel, s ebédeljünk! — mondta.

S azzal megindult a nagy szobából a kisebbik felé, ahol a kályha is állt, s az étkezőasztal. De még egyet ha lépett, Tézi már észrevette a madarat.

— Az mi, amit a keziben tart?

— Látod, milyen kótya vagyok! — korholta magát az öreg, miközben visszább lépett. — Miattad megfelejtkeztem róla, mert ezzel akartalak köszönteni.

Letette a sárga takaróra, ahol a madár, panyókára eresztett szárnyakkal, elég jól kezdett billegni.

— Vadgalamb! — vidult meg egészen a lány.

— Az.

— Hát az ilyenek ősszel el szoktak menni!

— Ennek, úgy látszik, nem adtak útlevelet a sasok.

Szemlátomást jobbult a madár. Szürke tollazatán, ha mozdult, megcsillant az acélkék csíkozás; s pillogás közben, mint apró ékes kő, úgy villogott a kerek szeme.

— Mi baja lehet?

— A hideg, egy kicsit megvette.

— Akkor megkenem olajjal — mondta Tézi.

Az öreg mosolygott, hogy a madár és a virág miképpen gyógyítják egymást. A rózsafa botot a helyére tette a többi bot közé, majd a fenyőfa kártyákkal kiment a kútra, hogy vizet hozzon. Ahogy kilépett a házból, a téli fényben magasabbra bukkant rögtön a feje: a köd elszállt, mint a borulat a lányból, s nagy selymes pelyhekben hullott a hó. Talán ebből, ezekből a pelyhekből, készítette Tézi a fehér szalagot is, amivel a vadgalamb olajkent lábait bekötötte; s talán a tavalyi hó álmaiból halászta elő a kendermagot, a búzát és a makkot, amit egy fatálon étkül elébe tett.

Ők is asztalhoz ültek, a tormás leves mellé.

— Rég nem ettünk ilyent.

— Soha — mondta Tézi.

— No-no, tavaly Szilveszterkor.

Erre nem szólt semmit a lány; de az öreg, a nagy csend után, megkérdezte:

— Tudod, mi történt akkor?

— Tudom, hogy nem tudom.

Értették egymást. Annyira értették, hogy már nem is ebédnél ültek, a tormás leves mellett, hanem ama szilveszteri vacsoránál, ők ketten s Kolokán Firkó, az öreg az aggodalom kódében, a lány villogó tövisekkel, s Kolokán a szerelem szikrái között.

Akkor mondta ez a Firkó:

— Szívesen elvinném Tézit.

Nyájaskodott, firkolt; de a lány miatt szívbeli haszon nem lett a dologból. Firkó többet nem jött, s az idő múlt. Többültek a hetek és a hónapok, s egy esztendő odalett.

— Bizony, bizony — tűnődött hangosan az öreg.

— Mit bizongat? — kérdezte a lány.

— Mit-e? Hát csak lepergetém magamnak azt a hatvankettes Szilvesztert, s nyomában az egy esztendőt. Ha akkor hajlottál volna a szóra, akkor most...

— A szóra, milyen szóra?

— Mondta, hogy szívesen elvenne.

— A nyavalyás!

Keményen mondta Tézi, kemény ingerültséggel. S a szóval együtt, abban a hirtelen indulatban, fel is állt az asztal mellől, s kezdte leszedni a tányérokat, a kést és a villát, amelyek csörögve táncoltak az edények ölében. S onnét a zajból még begyesen vetette oda:

— Nekem ne sziveskedjék!

— Hát mit csináljon?

— Tegye ki a szívét!

— De hát, ha nem szereted.

Már izzott a szeme Tézinek, sértődöttség és gyűlölet lappangott benne.

— Úgy?! — mondta epésen. — Spekulál a nyavalyás! Számítgatja, hogy vajon szeretem-e, vagy nem. Mert attól függ a többi szó, a lélek tisztasága és a szív öröme. Hát nem. A szerelem az nem tanácsi hivatal, ahol lehet számigálni. Itt ki kell tenni a szívet, s a lelket kinyitani. Mint az oltár előtt, ahol letérdel a bűnös; s ha üdvözülni akar, még vért is izzad a szűz előtt.

— Máriát ne keverjük belé — szólt az öreg.

Pattanva javította ki Tézi a szót:

— Magamra értettem!

— Az más — bólintott a nagypapa.

A bólintás után csend lett, melynek a parazsát a lélek takargatta, de a szív ösztökélte. A lány feszesen állt, mint az íj, amelyik röppenhet bármely pillanatban; s az öreg Tima pedig meleg és puha felhőben ült, hogy neki milyen pompás unokája van.

Tézi fölvetette a fejét.

— Tudja, mit mondott volt a tokás doktor? — kérdezte.

— Ott voltam — mondta az öreg.

— De amikor magát kiküldte.

— Azt nem tudom.

— Hát akkor azt mondta, hogy ilyen szép női testet még nem látott. Pedig öreg volt már, s láthatott eleget.

Egy kicsit tűnődött az öreg Tima, hogy vajon helyes-e effélit beszélni. De aztán azt gondolta, már a lány kedélybetegsége miatt is, hogy jobb lesz többet tudni, mint keveset. Kíváncsiság, de szemérmes zavar is volt tehát az arcán, ahogy szólt:

— Nem mondtad, hogy le is kellett vetkőzni.

— Derékig.

— Az elég is.

— Neki elég volt.

— S neked nem?

Furcsa kegyetlenséggel, s villogva nevetett Tézi, ahogy mondta:

— Szerettem volna, ha megüti a gutta.

Felállt az öreg, tekergette a fejét, s puszogott. Egy kicsit borzongott is, hogy minő bajok lehetnek még ezzel a lánnyal. Könnyen meggyújt valakit, vagy vérbe kerget. Lám, az orvost is a lelkire vette volna, hogy a hirtelen vágy forró lobbanásában a szíve megszakadjon. S a csapdosó szavak, amiket Firkóra mondott, hogy tegye ki ész nélkül a szívét s izzadjon vért előtte, hát azoknak a szavaknak az aggodalmát is csak most értette meg igazán.

— Ah-jaj! — sóhajtott.

— Hát sajnálta volna?

— Kicsodát?

— A doktort.

— Én most Firkóra gondoltam — mondta az öreg, s hogy a vér-
cseppeket, melyek a gondolatában meg-megsejlettek az előbb, valamivel
letakarja, hirtelen elhajlással így folytatta: — Csak azon akadok fenn,
azon az egyen, hogy miképpen hívhatnak valakit Kolokánnak.

Úgy rebtent meg a lány, mintha őt bántotta volna meg valaki.

— Az egy virág — mondta.

— Kolokán?

— Bizony. Tóban tenyészik, mint a tavirózsa; hínár között, a víz
alatt. Csak akkor dugja ki a fejét, amikor kihajt a virága, ami olyan
fehér, mint a patyolat.

— Te ezt honnét tudod? — kérdezte az öreg.

— A paptól.

— Hát te jársz a paphoz?

— A gyóntatószékben kérdeztem meg.

Nevetett az öreg Tima, buzogva nevetett, hogy miket csinál ez a lány.
S miközben így bugyogott, bémént a nagy szobába, s a botok között vá-
logatni kezdett ismét. Végre kiválasztotta a vadmeggyfa botot, s fel-
vette a téli ujjasát, hogy ő indul.

A dolog oly váratlan volt, hogy Tézi csodálkozva kérdezte meg:

— Apóka, hát maga ismét megy?!

— Mennék, virágom.

— S hova?

— Bé a faluba.

Hát ezen még jobban eltátotta a szemét a lány. Hanem a nagyapja,
a botjával is támaszkodva a földön, kedvesen elejébe állt, s úgy kez-
dett magyarázni. Valamit tenni kell, mondta, valami lehető. Mert itt
van ez a Csákó tehén, akit a szél is eldöntene már, mint a rossz kerít-
ést. Takarmány alig van, s venni sem lehet. S ami van, az vagy csak
egyedül neki elég tavaszig, jól meghúzva; vagy pedig csak csupán a
juhoknak. Választani kell. S talán illőbb és hasznosabb, ha a juhokat
választják.

— S a tehénnel mi lesz?

— Felajánlom.

— A közösnek?

— Annak.

Tézi elfordult, s lehajtotta a fejét. A nagyapja azt hitte, hogy a szo-
morúság miatt, ami hirtelen megszállhatta. Nyilván búsulta is a jám-
bor állatot, hiszen esztendő alatt sok tejet kicsobogtatott belőle; s egy-
szer, amikor a zárdából hazajött, még a meleg hátára is felültette
apóka, hogy viduljon a Csákó tetején, s barátkozzék is a vadóc élet-
tel. Búsulta, hogyne; de a bánatot mindjárt előntötte a hínáros tó vize,
amelyben a kolokán virág is ott rejtőzött valahol.

— A tanácsházára megy? — kérdezte.

— Oda kell mennem — mondta az öreg.

— Kivel akar beszélni?

— Akihez tartozik, az efféle ügy.

Tudták mind a ketten, hogy az állattenyésztésben Kolokán Ferenc a
főnök. Túrhető főnök volt, úgy vélték a sérelmes emberek is; s igen
jól értette az állati világot, pedig egy jövő-menő útmesternek volt a fia.

— Aztán én nem létezem! — szölt Tézi, intelmmel.

— Nem pletykálok, ne félj — mondta az öreg.

Ha valaki hallotta volna a szólabdákat, melyeket most is váltottak, hát bizony csak bőklásztta volna, hogy mi rejlik a szó mögött. Mert abban az intelemen például, hogy a lány nem létezik, s a hova-gondolsz ígéletben, hogy az öreg nem pletykál, abban Kolokán Firkó volt a főszemély. Vagyis, ha netalán, a Csákó sorsának az avarjában Tézi után zizegne Firkó, akkor az öreg Timának úgy kell tennie, mintha csak szagolná az illatot, de magáról a virágról nem tudna semmit.

— Mikor lesz itthon, apó?

— Megyek s jövök, virágom.

Béhúzta maga mögött az öreg az ajtót, s a téli napfényben, mely az elkésett hópolyheket szálltukban nyalintotta fel, eltűnt a megcsep-
penő eszterháj alatt. A lány is bement a nagy szobába, hogy megnézze a madarat. Ott kuksolt a vadgalamb a pamlag fején, s az ablakot ügyelte, mely mögött áradott a fény. Rebbent egyet, amikor Tézit meglátta, de aztán csak a kerek szeme pattogott.

— No, te vad árva!

Úgy nézett a vadgalamb, hetyke fején a gyöngy-szemével, ahogy a lány is nézne, ha éppen meg akarná valaki fogni. A szárnyát már, kicsi híján, felöltötte a madár; s fehér-pólyás feszes lábain úgy állott, nyújtott nyakkal, mintha merész volna a tűzön is átrepülni. Különös izgalmat keltett a lányban. A mohó kíváncsi égi illatát sugározta belé, hogy abba burkoljon egy ilyen szárnyas kis vadat; s az ingerület tűzét is ugyanakkor, azt is meglobbantotta benne, valami emésztő lángot, hogy egy villanással eleméssze a madarat, vagy a gyönyör vigyoraival kicsavarja a nyakát.

Sistergett benne az izgalom.

S ahogy remegve nézte a vadgalambot, hogy most-most mi legyen véle, hát valami hangos beszédet hallott az ablak alól. Megrázta a fejét, s az izgalom vadbokrából pattanva emelte fel.

Kinyitotta az ablakot.

A párás fényben az olvadó hó szikrázóra fújt, éppen a tárt kapuban, két legényecskével csombolygott a nagyapja. Afféle suhancos fiúk voltak, akik fél lábbal már beléptek a felnőttek kapuján. Az egyik a tanács ügyes-bajos hírnöke volt; s a másik az állatorvos apródja, ki a lovakat és a felhőket egyaránt hajtotta. Virágos pálca volt mind a kettőnek a kezében, nyilván művirágos pálca; s a pálcákon szalagok is fityegtek, a hírnökén piros szalag, s az apródné tarka.

— Mit akarnak? — szólt oda Tézi.

— Jöttek — mondta az öreg.

— De mit akarnak?!

A hírnök felemelte a pálcát, és meglöbegtatta rajta a piros pántlikát.

— Magasztos küldetés! — rikkantotta.

S az apród is, hogy a tiszte csorbát ne szenvedjen, szintén lobogtatni kezdte a tarka szalagot, s melléje énekelte:

„Szép kis állat a cica,
de még szebb lány Katica.”

Látszott, hogy már ittak, s kotyogósok.

Már élesen szólt oda a lány:

— De mi a cifra nyavalyát akarnak?!

— Magasztos!

— Lelket belé! — mondta rá az apród.

S abban a pillantásban, sittyenve a Tézi füle mellett, a vadgalamb kirepült az ablakon.

— No, gyertek bé! — mondta az öreg a fiúknak.

S megindultak, látta Tézi. És látta azt is, a cifra pálcákról, hogy valakinek valahova lakodalmat hívnak. Kinek, s hova? A bizonyosság, mint a nyúl, még bokorban volt, csak a bokor leveles ágai rezegtek. Az ő véreben is szellő motozott, s meg-megfutamlott az a szellő. Közben kiöntötte a vadgalamb magvait a hóra, s az ablakot betette. Megigazította magán a ruhát. Érezte, hogy a két keble melegen megsajdul, s hogy feszül a dereka.

Átlépett a másik szobába, s az ajtóval szemben megállt. Alig várt valamit, a pántlikás fiúk beléptek, s mögöttük a nagyapja. Egy-egy pillantással szemrevette a fiúkat, akik vigyázattal előre dőögtek, s akikben az ital, szinte valóságosan, meg-meglottyant minden dőcenesre. A piros szalagos, aki jobbról állt, kigyúlt arcával maga is piros volt; s a tarka szalagos maga is tarka, mert hiszen a tojásdad arca tele volt szeplővel.

Végre, s valahogy, állást vettek Tézi előtt; de mintha sóhajtozott volna alattuk a föld, enyhe-puhán még akkor is topogtak. De aztán, mind a ketten, egyszerre hátranéztek, hogy a gazda vajon ott van-e.

— Mondjátok, mondjátok! — biztatta őket az öreg.

Erre a követ, akinek szalagja-arca piros volt, s aki valamivel mégis több idősnak látszott, a virágos pálcát fölemelte, s szólani kezdett. Hanem a mondóka, mely lakodalomba hívta a háziakat, a szívélyes tiszteletet nehezen csepegtette, mert a szavak ugráltak, mint a bolha, s a szószóló nehezen fogdosta őket. Pedig a másik ifjú, a tarka-szeplős, igyekezett derekasan segíteni neki, mert a pálcájával mindegyre megkoppintotta a földet, s olyankor mindig rikkantott egyet, mondván:

— Lelket belé!

De aztán, ha nehezen is, a beszédnek mégis fület-farkat kanyarított a követ, csak éppen a szívet felejtette ki belőle. Vagyis azt, hogy kicsoda akar egybekelni, s kivel.

— Hát a vőlegény, az kicsoda? — kérdezte Tézi.

— Hát nem mondtam?! — bambult a követ.

— Nem.

— Az hogy eshetik?

Az apród ismét koppintott, s pótlólag kivágta:

— Kolokán Ferenc.

— Titkár az állati tenyésztésben — kapott észbe a követ.

Szúrós fénybe tömörült a Tézi szeme.

— Ki a hajadon? — kérdezte.

— Csüdi Katalin — mondta a fiú.

Erre még inkább összehúzta Tézi a szemét; aztán lassú mozdulattal, mint a ragadozó, a két kezével a két virágos pálcá felé közelített; s amikor egészen közel volt a pálcákhoz, egy villanó mozdulattal a markába ragadta, reccsenve kettőbe törte mind a kettőt, s a földre vetette. S élesen így szólt:

— Csüdi haza!

Az öreg Tima felszedte a törött pálcákat, kézbe adta s mutatta is a fiúknak, hogy gyerünk kifelé. Amikor kimentek, gyöngéden átölelte a lányt, bevezette a nagy szobába, s a pamlag előtt puha meleg szóval mondta neki:

— Feküdj le, virágszálam.

A szeme olyan volt, mint a harmatos mogyoró.

— Nyugodj meg, hamar itthon leszek — tette még hozzá.

Aztán, egy kicsit imbolyogva, kiment a házból. S künn a havas úton, amikor utolérte a fiúkat, a két oldalára maga mellé vette őket, s így szólt:

— Ami történt, nem történt.

— Ki is hinné! — togyogott a követ.

— Senki — mondta a másik.

— Nohát — folytatta az öreg. — Vágunk más pálcát, kettőt szépet, s a köntöst azokra tesszük.

A kis legények hümmögtek, hogy jó lesz, de nem járt a szemük, hogy az erdős-cíheres útmentén megfelelő ágak hol kínálkoznának. Kerülgetés nélkül taposták mentükben a havat, mely félbe-szerbe takarta az utat. Ahol ugyanis célba vehette a nap, ott már kásásra rokkant; s ahol pedig árnyékos helyen feküdt, ott szűz épségben hivalgott. Igyekezett a déli szellő is segíteni a napnak, de ha tilosba lebbent a lombok alá, a fák és a bokrok lehűtötték mindjárt, hogy védjék a szűz havat.

— Hát akkor megállunk — mondta az öreg Tima.

Kérdőjel bóbiskolt a fiúk szemében, ahogy megálltak, s fáradtan szundikált az értelem is az arcukon. Úgy látszik, az ital bogáncsot hajtott az agyukban, mely egy kicsit meg is penészedett, amikor Tézi megijesztette őket.

— Milyen állat a cica? — kérdezte az öreg.

— Egerész... — mondta a nagyobbik.

— Nem, nem.

A szeplős, a kisebbik, aki a kapuban énekli vala is a dalt, boldogan elvigyorodott.

— Szép kis állat! — mondta.

— S hát Katica? — folytatta az öreg.

— Még szebb!

— Csüdi szép! — kurjantott a követ.

Fölébredtek egészen a bugyuta multságban; s mivel látta az öreg Tima, hogy most egeret is lehetne fogatni velük, egy ágas-bogas fa alá irányította őket, hogy ott a hóban mosakodjanak meg. S amíg a fiúk porozták magukat a hóval és darabosan óbégattak, addig ő egy mogyoróbokornak két alkalmas ágát pálcának levágta.

— Mehetünk — mondta.

A két fiút nagyjából helyremosta a hó, s a törött pálcákról, menet közben, a művirágokat és a szalagokat átruházták az újakra. Így aztán, észben és jelvényben egyaránt, megfrissülve értek a faluba, mely az erdei tanyától, töretlen menetben, félóra járásra volt, vagyis kilométerben három s még valamicske.

Egyenesen a tanácsházára tartottak; s bár szombati nap volt, az ifjú küldöttek semmi kételyt nem mutattak abban, hogy Kolokán Ferencet ott fogják találni. Közrefogták hát az öreg Timát, aki úgy lépett bé a kapun s haladt az ajtó felé, gondjának igájában, mint egy öreg téli szarvas, kit a pántlikás pálcákkal az erdőn fogott ez a két fiú. Lát-

hatólag várta is Kolokán az ifjú lakodalmi szervezőket, de amikor megpillantotta közöttük az öreget, egy pillanatra minden egyebet elfelejtett.

— Hü-há! — emelte fel a két kezét.

De az öreg Tima csak ennyit mondott:

— Jó napot, öcsém.

Ha már megmozdult, a kerék, kezét is fogtak mindjárt; de a kézfogás után, még melegiben, Kolokán visszalépett a maga ügyének hajlékába, s megkérdezte a hívogató legényeket:

— Minden rendben van?

— Eddig.

Kacsintott egyet az öreg felé, s így folytatta:

— Hát Bajkó Timotheust és a családját meghívtátok?

— Ah-jaj!

Ezzel el is engedte mindjárt a derék és magasztos legényeket, s mosolygva tekintett az öreg Timára. Nem lehetett azonban tudni, hogy a ritka perc finom vásznán gyöngyház gomb volt-e ez a mosolygás, vagy pedig csak afféle mindennapi kellék. Könnyen lehetett hétköznapi járulék is, mert Kolokánnak olyan szeme volt, mint egy nagyeros kamasz kutyának, amelyik ha iromba mőson is, de mindig játszadozni akar. A nyírott bodor haja is dős állati gypjúbozót volt, s nagy hosszú lábai nyilván árkon-bokron szerettek volna mindig járni. Két tenyere egy-egy lapátnak is beillett volna; a két arc-csontja kiállott egy kicsit, de az álla nem volt erős. Úgy, ahogy volt: tagbaszakadt erejével és mosolygós lomhaságával, inkábbbat nyugalmat árasztott, akár maga a természet; csakhogy a természet nyugalma sem mindig sátoros ünnep.

— Üljön le, Tima bácsi! — mondta.

— Egy kicsit, köszönöm — s leült az öreg.

Kolokánnak Tézi járt az eszében, mint a földnek a virág, mely ugyan kábító és mérges is, de a föld rögei nem tudják feledni; s Timotheus a tehenet látta, mely a szeme előtt szikkad ki a világból.

— Rég nem láttuk egymást — tünődött el Kolokán.

— Egy éve, s egy hete.

— Fut az idő!

— S nem fárad el.

Gondolta Kolokán Ferenc, hogy el tudnának így sokáig beszélgetni, akár ősszel két diófa, amelyről le-lepottyán néha egy szem dió. De hát a diónál jobb volna tudni, hogy miképpen virít a kábító virágszál.

— Aztán a lakodalomba elvárom magukat, Tima bácsi.

— Mikor lesz?

— Hát nem mondták azok a mihasznák?

— Rossz már a rosta, hamar kiesik belőle a búzaszem.

— Szombaton, mához egy hét.

— Addig még van idő.

Látta Kolokán, hogy az öreg számára borongós felhő most ez a dolog. Nyilván a bozótban ott ül valami fekete madár, s talán oda is költött; vagy az is lehet, ki tudja, hogy valaki fonja a kerítést a lány körül. Fájna neki, a szíve megszorult. De a másik percben már a szívére piritott, hogy elég legyen a haszontalanságból, mert egy hét múlva, a tisztesség módján, meg kell házasodni.

— Vagy talán csillag van a ház fölött? — annyit mégis kérdezett.

Értette az öreg Tima, hogy nem a szent lelket nyomozza Kolokán Firkó, hanem valaki széptevő legényre gondol. Az öreg azonban, az adott szó szerint, egészen úgy tett, mintha Tézi nem is léteznék.

— Vizkereszt van — mondta.

Kolokán is megértette ebből, hogy azt a csillagot, amit ő kért, vagyis a szerelem csillagát, hát azt ügyesen elmellőzte az öreg; de helyette, ájtatos módon, a napkeleti bölcsek csillagával válaszolt. Node, a tarka mindenségét, hát ilyen ez a vén Timotheus: megszokta az erdő világát, s még az utálló bokrok között is úgy tud elmenni, hogy nem mozdulnak a lombok. Fene ügyes és mindent palástol, s az ember csak berzenkedik, hogy a mondásait fejtegetni kell.

A nagy hosszú lábát, a jobbat, a bal térdére vetette, s egyenesebbre ült a széken.

— Hozzám jött? — kérdezte.

— Magához, ha nem terhelném — mondta az öreg.

— Állat?

— Fehér marha.

— Egy tehene van, úgy tudom.

Puhán és nagyon enyhén, bólogatni kezdett az öreg Tima, s úgy mondta:

— Egy. Az az egy, amelyiknek a tejéből, azon a Szilveszteren is, et-tük volt a madártejet.

— Rég volt.

— Rég, a téhenen is látszik.

— Kiöregedett?

— A szellő is, ha megerőlteti magát, fel tudná dönteni.

— Nem eszik?

— Nem.

— Miért?

— Nincs mit.

Elvagyorodott Kolokán Ferenc, s a jobb lábfeje, mint a lappancs, tátozott néhányat a padló fölött.

— Süttessen neki tortát, van kivel — mondta.

Mintha szálltában érdes falevél ütődött volna a szemének, úgy pillantott egyet az öreg. De a szót, ahogy kimondta, Kolokán is megbánta rögtön. Érezte, hogy bárdolatlan volt, ami nem természete. De hát az a vad lány a hibás, akinek a tengerszeme átfúrta az elmúlt esztendő, mint az ingerlő csipke-párát. S ha átfúrta?! Akkor sem lehet a lányt okul odavetni, s az ő igézetével takargatni a bűnt, mely a szerelem és a hiúság keverékéből buggyant elő.

Nagy lapát-kezével megérintette az öregnek a vállát, s így szólt:

— Csak tréfa volt, nohát.

— Az bír meg a legtöbbet, a tréfa ága — mondta az öreg.

— Akkor a téhént is oda kéne tenni.

— Oda, a közösbe.

Bólogatott Kolokán, hogy bizony, bizony; s majd így folytatta:

— Ősszel még lehetett volna, talán.

— Ami most van, az most van.

— Ez a baj.

— Egy kicsike nyíláson is beférne, olyan sovány.

Csücsörített Kolokán, mintha kökényt evett volna; s mint az óra ingája, lassan és egyenletesen úgy kezdett járni a feje.

— Nincs, nincs.

— Mi nincs?

— Létszám.

— Akkor levágatom.

— Tilos!

— Akkor takarmányt adjanak, pénzért.

— Inkább cukrot kérjen.

Elnémult az öreg Timotheus. A nyelvét csombolygatta bent a szájában, hogy ki ne köpje valahogy ezt a keserűséget. Meleg köd szitált az agyában, s megfakult a látása is egy kicsit. De aztán, ha így van, így van: nyelt egyet, s elgondolkozva felállt. Mondott valamit, amire időteltével sem tudott visszaemlékezni; s talán kezét is fogott Kolokánnal. Mentiben az ajtó felé, nyilván akarata s tudta nélkül, a jobb kezén morzsolgatta az ujjait, mintha onnét, az ujjai közül, hiányzanék valami. De az agyát egyedül a tehén sorsa ülte meg; a keserű gond és a szükség, hogy egy hasznos állatnak haszontalanul kell elpusztulnia.

Az ajtóból még visszafordult.

— Akkor egyék meg a farkasok — mondta.

— Az istállóban?

— Kikötöm az erdőben egy fához.

— Megbüntetik!

— Kicsoda?!

Kolokán Ferenc megvonta a vállát, mintha nem tudná, vagy nem akarná tudni, hogy valóban kicsoda bünteti meg az olyan gazdát, aki a farkasokkal eteti meg a tehenét. S miközben ezen tűnődött, néhány pillanatig, az öreg Tima összevonta a szemöldökét, s így szólt:

— Hacsak az Isten nem.

S azzal elment.

Künn az úton is, ahogy gondba merülve mendegélt, a jobb kezén morzsolódtak puhán az ujjai. Valami afféle dolog volt ez, mint a bog a zsebkendőn, amikor egy didergető ködfoltocska ült a gondolaton, hogy a zsebkendőre miért is kötötték azt a bogot. Meleg volt a ködfolt, s tűnékeny párákat virágozott. Hajladozott, játszott; s addig hamiskodott, amíg félrevezette az öreg Timát, aki megállt a suszter előtt.

S bément.

— Hát hol van a műhely, mester uram? — tekintett széjjel.

— Volt, nincs — mondta a mester.

— Akkor maga is mesében él.

— Abban.

Mint tisztos embert, aki ritka vendég is volt a faluban, a suszter leültette az öreget, s nyájasan dicsérte az erdei remeteéletet, amit, hej, de sokan irigyelnek. Aztán megkérdezte tőle, hogy lenne-e valamire szüksége, ha megvolna a műhely.

— Kopik a bakancs — mondta az öreg.

A mester mindjárt eléje térdelt, s megvizsgálta a lábbelit. Azt mondta, hogy egy szót sem lehet szólni, mert ez a bakancs néhány évet még kiszolgál. Egy sarok-vasat lehetne ugyan tenni a sarkára, s az orrára is egy kisebbet, mert azok igen kímélik a lábbelit.

— Otthon számigáltam is, hogy az kéne — szolt az öreg. — De most, menet hazafelé, alig-alig jutott eszembe, hogy mit is akartam.

— Mert kopik az emlékezet is — mondta a mester.

Nem esett jól az öreg Timotheusnak, hogy az eszét kopással mentegeti a suszter; mert hát, tudja azt az erdő apraja-nagyja, tudja a zsu-gorodott gazdaság, s tudja maga Tézi is, hogy az ő értelme még pontosan fungál. Csak ez a Firkó, s a tehénre vicsorgó farkasok, hát ezek egy kicsit bodrozódnak az agyában.

Bólogatva ezen időzött, miközben a mester, a maradékból, a bakancs sarkára fölverte a vasat, mely az újhoidat formázta, s a talp orrára is azt a görbe nagy vas-babszemet.

— No, aztán a jégen ügyeljen! — mondta a mester.

Vagy hallotta az öreg az intelmet, vagy nem, de nem válaszolt. Inkábbat úgy lehetett mégis, hogy a fa mellett elrepült a madár; s az nem is csoda, mert a fa egyik ágán, vagyis az öreg jobb kezén, az őt ujj ismét keresgélt valamit.

S forgolódva, ügyelgette is maga körül a helyet Timotheus.

— Mit keres? — kérdezte a mester.

— A botot.

— Miféle botot?

— A vadmeggyfa botot.

— Ide semmi botot nem hozott.

— Nem hoztam volna?!

— Nem.

A homlokát ráncba szedte az öreg Tima, s egyhelyben állva és mozdatlanul, úgy kezdett gondolkozni azon, hogy miképpen is van ez a dolog. Hazulról elhozta a vad botot, annyi bizonyos. Aztán elment Kolokánhoz, s úgy képzik előtte, mintha ott nála, amikor leültette Firkó, mintha akkor odatámasztotta volna az asztalhoz. Úgy kellett lennie, mert Kolokántól eljövet, s künn az úton is, üresnek érezte a jobb kezét. Úgyhát azért bizseregtek az ujjai! S nem azért, hogy a bakancsra vasat veressen. De jó, hogy veretett, s azt egyedül a meggyfa botnak köszönheti, mert ha vele lesz vala a bot, akkor nem bizseregtek volna az ujjai s nem késztetik vala az emlékezetit, hogy ami néhanéha csak motoszkált benne, a bakancsra vasat veressen.

Az arca nyugalomba enyhült, s a szeme kivirradt.

— Ott felejtettem.

— Hol?

— Kolokánnál, az irodán.

— Menjen vissza érte.

Megparázslott az öreg szeme, az elszántság és a rettenet izzott benne.

— Én oda többet nem! — mondta.

S azzal elindult hazafelé.

Csípett a szél; s a felhőket, melyek már csak imitt-amott ögyelegtek, keletről nyugatra kergette. Délidőben ahol olvadt a hó, erecskék sírdogáltak, de a tócsák nyugvó vizén, csipke-fodrosan már körmödött a jég. Csend volt mindenfelé a futkosó állatok és a madarak rejtőzködtek a szél forrása lassan északra húzódott s egyre bátorodott a hideg.

Alkony pillogott, mire az öreg hazaért.

— Rossz kedve van, atyó! — mondta Tézi.

— Nincs jó — szól az öreg.

— Megfújta a szél?

— Meg; kívül-belül.

A kutya vigye el, gondolta a lány, hát ilyen még nem volt. Mert ez nem afféle őszi borongás, amilyen az öreget is megszállta néha; s nem is pajmolódás, ami szintén megesett. Megátalkodott dolog ez, úgy látszik. Mintha nem a lombot, s nem is az ágakat, hanem a gyökeret támadta volna meg valami. Ha nem így volna, legalább egy kicsit szomorkás derű lenne az arcán. Ahogy máskor is volt, ha borongás közben vagy a duzzogás fodrai közt ő kedvesen ránevetett atyóra. Mint most. Mert vidáman ránevetett; s másmből is láthatta, hogy az öröm szivárványszíneiben várta őt.

— Meleggel vártam — szól is a lány.

— Köszönöm.

— Azt a téli ujjast, azt hadd vegyem le hát magáról.

— Ne vedd le.

— Fázik?

— Kimegyek mindjárt az istállóba.

Hát ez is furcsa, rögvest kimenni az istállóba. Mintha azok a birkák, s a tehén is, elepednének utána.

— Aadtam nekik enni — mondta Tézi.

— Nem azért.

— Hát?

— Más egyéb miatt.

Lappangott valami, érezte a lány. De mi lehet az a rejtélyes dolog? Odaadta volna Csákót csakugyan a közösbe, ahogy szándékolta? Hát Istenem, sajnálja az ember, hogyne sajnálná; de hát jobb lesz a tehénnek ott, mért ebben az istállóban éhen felfordul hamarosan.

— A teát sem issza meg?

— Látod, azt megiszom.

Odament az öreg az asztalhoz, leült, és a sapkáját az ölébe tette.

— Kopog a bakancsa! — mondta Tézi.

— Vasat verettem rá — felelt az öreg.

Csodálkozott a lány, hogy a nagyapjának mi jutott eszibe, olyan egyszerre. Azelőtt, bezzeg, még azt sem vette észre, ha a könyöke kibújt az ujjasból. S most vasat veretni! S éppen télen, amikor síkosra fagy az út és az eszterháj alatt mindenütt a csepegés!

Hát valami történt.

— Egy kicsi pálinkát ne töltsék a teába?

— Töltsél, virágom. De áfonyát, feketét.

Töltött, s maga is leült a nagyapja mellé. Mosolyogva nézte az öreget, hadd enyhítene rajta valamicskét; de belül remegett, mint szellőben a gyertyaláng. Ökölbe szorította a kezét, s a mosoly mögött egyre csak azt mondogatta magában, hogy erős légy, Tézi; amíg csak bírod, erős légy!

— Hozd ki a kolompot! — szól az öreg.

A lány azt hitte, hogy nem hallja jól.

— A kolompot?!

— Azt, a régit; bent van a nagy szobában.

Hát ez is, miféle beszéd!, gondolta Tézi. Hiszen tudja ő jól, hogy hol vannak a kolompok; s egyéb. Amikor hatvanban is, böjt időben,

kicsi borjú született, akkor is ő adta elé a vasgolyót, amit megtüzesítettek, hogy a tehén számára zabot pörköljenek véle. Vagy ha kellett, bármikor is, például egy patkószeg, akkor bizony nála nélkül nem volt patkószeg, mert a nagyapja, amikor efféliket eltett valahova, akkor elábrándoza a dughelyet.

De nem szólt, hanem kihozta a kolompot.

— Ez az?

— Ez, virágom, ez.

— Minek kell?

Az öreg nem felelt, hanem a baljával megfogta gyöngéden a kolompot, vigyázattal fölemelte s a jobb kezének két ujjával közrecsípte a kolomp ütőjét, hogy meg ne szólaljon. Így nézegette egy ideig, s aztán letette.

— Még apámtól maradt — mondta.

— Akkor dédkolomp, nekem! — nevetett Tézi.

— Csak abban az időben lant volt a neve.

— Igen, mert a lantot is nyakban hordták a lantosok.

— Miféle lantosok?

— Hát akik a hősi énekeket énekelték.

Az öreg Timotheus bólogatott, s majd úgy kezdett pillogni, mint aki útját akarja állni a könnynek, ha netalán elő akarna buggyanni.

— Ez is fog olyant sírni — mondta.

— Milyent, apóka?

— Hát olyan hősi éneket.

— Miről, ugyan?! — kérdezte a lány.

— Csákóról, s a farkasokról — mondta az öreg.

Tézi rögtön felállt, olyan nyugtalan lett. Most már biztosan tudta, hogy odabent a faluban valami váratlan dolog történt. Vagy a szél nagyon megfújta atyónak az agyát, s most feketén bólogatnak a gondolatai. Lépett ide-oda néhányat, mint aki nem találja nyugalma helyét; majd, szinte szökkenve, ott termett a nagyapja mellett, kinek a fejét, két meleg tenyerével, följebb emelte, s mélyen a szemébe nézett.

— Nem kellett nekik a tehén? — kérdezte.

— Nem kellett — mondta az öreg.

— S most a farkasoknak akarja adni?!

Az öreg Tima felállt; s ami olyan ritkán történt meg vele, valahol legbelül megborzongott. A téli szélről talán, melynek az éle hegyesen pengett odakünn, s néha behallatszott; vagy a didergető emberi érzettől, mely a zugaiból kezdett előbújni; avagy attól, meglehet, hogy ez a gyerek nemcsak félszóból tudja az egészet, hanem szójelzés nélkül is látja a gondolatokat.

— Rákötöm azt a kolompot — mondta.

— Aztán?!

— S őt magát egy fához kötöm, az erdőszélen.

— És aztán?!

— Várjuk, hogy mikor zokog a lant.

A csendben megállt a szó, s merőn nézték egymást. Az elszántság és a fájdalom vegyülve ült az öreg szemében, s a lányéban valami nagypénteki könyörgés. Aztán, váratlanul, a vén Timotheus megrázta

a kolompot, melynek a hangja olyan volt, mintha gyorsan-gyorsan göröngyöket dobáltak volna a koporsóra.

Tézi, mintha a hang leütötte volna, az asztalra borult.

— Akkor így fog szólni — mondta az öreg.

— De az Isten fülét nem lehet bédugni! — szólt borultából a lány.

Az öreg Tima, mint a tüzes jégdarabtól, úgy hökkent meg a szótól. De megkeményítette magát, s így szólt:

— Tudtával történik.

S kiment a szobából.

Már este volt egészen, mogorva este. Északról fújt a szél. Hegyesen szaladt ki az erdőből, sittyenve néha, s az udvaron meg-megállt s gyorsan táncolt egy cseppet, mint az ördög. Felhő semmi nem volt. A csillagok fényesen lüktettek, s a hold, mely a sarlóját már felinél többre megtöltötte, az égbolt teteje felé úszott a csillagos tengerben. Látszottak az erdei fák is, a szélen még a faágak is, melyeket megült a hó; de beljebb csak úgy látszottak, mint a változatos fekete vonalak, s még beljebb settenkedve csupán. Hanem a jégcsapok, azok szinte tündökölve fityegtek, a zsindeyes ház eszterhájáról éppen úgy, mint a csűr zsupfedelének lekonyult és karmos szalmájáról.

Egyszer-kétszer, de csak szomorú szelídséggel, szólt a kolomp.

— Most vezeti! — mondta Tézi.

De a fejét nem emelte fel.

Akkor is úgy ült, két karjára bújva az asztalon, amikor a nagyapja visszajött. Söhajtott egyet az öreg, olyanformán valahogy, mintha őszi avar alól sohajtott volna. De nem szólt, csak a sapkáját az asztal sarkára tette, s a téli ujjasát a szék támlájára borította. S akkor leült, szemben a lánnyal.

Egy ideig csend volt.

— A sapkát nem a fogásra tette? — kérdezte Tézi.

Az öreg Timotheusnak ugrált a szeme, hogy ez a lány bújva is lát.

— Sem a kabátot?! — szólt Tézi ismét.

Mivel az öreg akkor sem adott semmi hangot, a lány felemelte a fejét, s olyan kutatva nézte a nagyapját, mintha nem is ismerte volna eleddig. S valahogy úgy is volt, mert egyszerre vén lett Timotheus. Bozontos szemöldöke alatt fénytelenül kuksolt a szeme, a szomorúság füstjében meghúzódott az arca, s az orra megnőtt.

— Virrasztunk — mondta az öreg.

— Legalább csak ennyit — szólt a lány.

Künn morgolódt a szél, s néha sivalkodott is az ablakok alatt. Duruzsolt a csendben a tűz, s ők mind a ketten azon tűnődtek, hogy miért kell annak történnie, ami történik. Az öreg Timát semmi kétség nem környékezte: ennek így kell lennie, mert a szükség törvényt szab, amit be kell tölteni. Lám, ő betölti; s a farkasok is be fogják tölteni, mert nekik az első hó és a didergető szél mindig parancsol; s ha parancsol, akkor jönni fognak, mert a juhok miatt ismerik a tanyát, s a kolomp is a tehénen, ha izeg-mozog a hidegben, majd megszólal néha.

Így bizonykodott magában az öreg, de a lány gondolatainak egy kicsit más szövése volt, mert ő az élet duzzadó gyümölcse volt. Idejében takarmányt kellett volna szerezni, vagy lopni, ha kell. S ha nem tette a gazda, akkor miért nem gyűjtöttek gombát, mézgas fakérget,

vagy egyebet bármit, amit éhségében megeszik az állat. De ha így van, most már így van. Úgysem jönnek el a farkasok, mert üzekednek ilyenkor; s ha eljőnnének, a napkeleti bölcsek akkor is őrzik a tehenet.

Egy kicsit meg is vigasztalódott.

— Tölts pálinkát! — mondta az öreg.

— Töltök, apókám — felelte a lány.

— Magadnak is.

— Áfonyát?

— Nekem vadmeggyet, vérszínűt.

Tézi töltött, de magának csak egy cseppet, s azt is a nagyapja kedviért. Koccintottak is, bár kettejük között ez nem volt szokásban. S ahogy a poharacskák fölött egymásra néztek, mind a ketten érezték, hogy a lélek lebegésében és illatában, az idők végezetéig, ezen a földön és a nagy úrbeli létben, együvé tartoznak.

Az öreg Timotheus felhajtotta a vérszínű vadmeggyet, minek a nevében és az ízében már ott settenkedett a meggyfa bot. Kevés ideig gondolkozott, hogy mondja-e, vagy ne mondja, de aztán úgy vélte, hogy ennek a gyerekeknek mindent tudnia kell.

— Bottal mentem volt el — szólott tehát.

— A vadmeggyfa bottal — mondta Tézi.

— Azzal.

— S üres kézzel jött haza.

— Úgy.

Intett a lánynak, hogy töltsön ismét a poharába; s miközben Tézi töltött, ő a Kolokán nevét rágta, mert szerette volna lenyelni. De ha már ennyit kimondott, ki kellett mondania a többit is.

— Firkónál felejtettem.

— Fenét!? — villant meg a lány.

S a szóval együtt maga is villanva állt fel. Lába-dereka harciasra feszült, s a szeme is indulatra pattant. De a másik percben már észrevette magát, s nehogy gyanúba essék a nagyapja előtt, erős fegyelmet borított az indulatra, s visszaült az asztal mellé. Szúrósan elnevette magát, s így szólt:

— Talán nem eszi meg a botot.

— Ellenkezőleg.

— Csinál melléje egyet?

— Nem.

— Hát?

— Elhozza.

Tézi felugrott, mintha parázs hullott volna reá; de éppen akkor a kolomp hangja, akár a patak futó vizén sorjában a buborék, beúszott a szobába. S a lány, egyszerre mint a görcs, mozdulatába merevült.

Feszülten figyeltek.

— Csak hívogat — mondta az öreg.

Tézit a szó feloldotta rögtön; s benne a vér, mely az előbb szinte megállt, az indulat útján nekiszabadult ismét.

— Elhozza a botot?! — folytatta ingerülten.

— Úgy hiszem — felelte az öreg.

— S ugyan mikor?!

— Alkalmas időben.

Mint a vadkecske, ha széles és mély a szakadék, amelyet át akar ugrani, úgy topogott egy ideig a lány; majd gyors léptekkel bement a nagy szobába, s a nyitott ajtón onnét kiáltotta vissza:

— A nyavalyás!

Szelesen a pamlagra feküdt, ami azt akarta nyilván jelenteni, hogy ha nincsen meggyfa bot, adjon isten jót neki, mert van másféle bot elegendő, s talán azt is akarta jelenteni, hogy nem áll jót magáért, ha Kolokán ide merészeli dugni az orrát. Fektében az egyik lábát lelógatta a deszka-padlóra, melyet a piros papucs sarkával ütögetett. Egyre gyorsabban kopogtatta a padlót, majd hirtelen felugrott, és sebes léptekkel kiment a nagyapjához.

— Belédőfök én, csak jöjjön ide! — mondta fenyegetően. — Szemmel is belédőfök, s szóval is belédőfök! Mit gondol az a nyavalyás?! Úgy kell feleségül kérni valakit, hogy gyere, s kész? Hát kiskutyá vagyok én, akinek csak füttyenteni kell? Adja meg a módját, ha lélek van benne, s izzadjon vért! A nyavalyás!

Ismét bekattogott a szobába, s megint lefeküdt. Izgett-mozgott, kalimpált a lábaival, s közben énekelni kezdett:

„Szép kis állat a cica,
de még szebb lány Katica.”
Csüdi Katica!

A tüskés rózsabokor levelén nagyon rajta lehetett Csüdi Katica, mert a neve után rögtön felugrott, s ismét kiviharzott a nagyapjához.

Már remegett, ahogy füsttel-lánggal elkezdte újból:

— A parázna! Mohón bekapni egy szüzet, az jó lett volna, bezzeg! Csakhogy nekem lelkem is van, minek az illatát előbb szagolgatni kell! De ő a rózsát egyszerre le akarta harapni! S amikor a tüskék megszurták, szépen elkullogott! Most pedig a pántlikás fullajtárjait ideküldi, hogy menjünk el a lakodalmára! Hogyne! Csakhogy mi nem csüdizünk!

Sírva fakadt.

— Nem megyünk, nem; nyugodj meg... — mondta az öreg.

Aztán gyöngéden leültette a lányt, magával szemben, az asztal mellé, ahol Tézi a két karjára bújt, egész testében remegett, s a homlokán és a halántékán a verejték is kigyöngyözött.

— Látod, látod... — mondta az öreg.

A lány rögtön felemelte a fejét.

— Mit látok?! — kérdezte pattogva.

— Nem tartod bé, amit a doktor mondott, a nyugalmat.

— Egyebet is mondott.

— Azt, hogy szép vagy, mint egy virágszál.

— No látja!

S már nevetett Tézi, mint futó eső után a tavaszi nap; s hogy a nagyapját is magához vidítsa, töltött a poharába. Az öreg megnézte a faliorát, mely a rózsás arca alatt ingával járt; aztán visszaült a helyére, felemelte a poharat, s azt mondta:

— Éjfél van, kezdődik vízkereszt.

Felhajtotta a kevéske vérszínű italt, s így folytatta:

— Olvasd el a vízkereszti Isteni Sójajtást.

A belső szobából kihozott Tézi egy kicsi könyvet, s felütötte. Amíg keresgélte a Sójajtást, az öreg kényelembe fészkelődött a széken, s a szemét lehunyta, hogy ímcsak, a föld várja az esőt.

A lány pedig olvasta:

— „Úristen, ki a mai napon egyszülött fiadat csillag vezérlete alatt mutattad meg a pogányoknak, add kérünk, hogy akik téged már megismertünk a hitből, arcodnak színről-színre való látására eljuthassunk.”

Elhallgatott.

Az öreg Timotheus mozdulatlanul ült, megenyhült arccal. Talán az álom párája ráközelgett, gondolta Tézi, s nesztelenül felállt, hogy a könyvet visszavigye a nagy szobába. De csak egyet ha lépett, amikor az öreg, halk és messzi hangon megszólalt:

— Olvasd a vízkereszti evangéliumot is, Máté szerint.

A lány visszaült a helyére és a nagy csendben, mintha csak sóhajtaná a szavakat, olvasni kezdte az evangéliumot. De amikor odáig jutott, hogy Heródes a napkeleti bölcséktől tudakolá a csillag idejét, akkor a nagyapjára emelte a szemét, aki nagy egészséggel és kövéren lélegzett.

— Hallja? — kérdezte Tézi puhán.

Az öreg nem felelt, mert a szent mese mellett, mint az öreg gyermek, szépen elaludt.

A lány bement a nagy szobába, s a könyvecskét a helyére tette. Lassan járt a mély csendben; s a fény is csak derengett, mert a nyitott ajtón keresztül csupán a lámpa világított be, s a hó az ablakokon át. Mint a színes hal a puha vízben, ide-oda úszkált a szobában. Tele volt különös érzetekkel, melyek édesen borzongatták, de szorongatták is a félelem hullámaival. A magas vetett-ágyban, mely az esküvőre várt, megvizsgálta a kilenc párnát, s a puha takarókat; s számba vette a bútorokat is, melyek mind emlékekkel voltak bevonva. Közben-közben, mint a vadkecske az incselkedő patakra, oda járt a tükör elé, melyben a szeme óriási gyöngy gyanánt csillogott. A nyelvét is, a tükör előtt, ki-kinyújtotta néha és hajlongatva kavargatta, mint a pajkos üsző, amikor sőt nyal; s végül a ruháját is megbontotta és édes pironkodással nézte, hogy a lámpa messzi sárga fénye s kívülről a hószín miképpen cirmoskodik rajta, s nagy-fesztes keblein hogyan olvad halvány aranyba.

Aztán a pamlagra heveredett.

Az idő folyt, s folydogált az incselkedő patak is, melynek a vize emlékeket libegtetett, szavakat és szemvillanásokat, fel-felbukkanó piros vágyakat, firkoló szándékot és hímszagú gerjedelmet, mely feléje harapódzott, mint a tűz.

Lázban pihegett.

S már nem tudta, hogy ébren álmodozik-e vagy az álom kapujában fekszik; csak elsüllyedt minden a csendben, egyedül a falóra ketyegett, melynek a hangjára, két-három ketyenés után, csupán az öreg Timotheus válaszolt, kövér lélegzettel.

Hajnal felé járhatott az idő.

Aludtak a napkeleti bölcsék is nyilván, ámbár ideje volt már, hogy induljanak tovább. Poros lábbal szenderegtek a csillagos ég alatt, de

aztán úgy tűnt, mintha csengővel angyal jött volna, s az angyal fülükbe rázta volna a csengőt, hogy serkenjenek és menjenek.

Tézi felriadt.

S abban a pillanatban a csengőből kolomp lett, amely csakugyan szólt. A csendet darabokra tördelte, úgy jajgatott; s mintha valami tompa bőgés is morgott volna, s ágak ropogtak volna.

— Apó! — kiáltotta.

Gyorsan a vállára kapott egy nagy hárászkendőt, s hamar kikopogott a nagyapjához, kinek a vállát megmozgatta.

— Bőg a kolomp, apóka! — mondta a fülibe.

— Mi bőg?! — pillogott az öreg.

— A kolomp.

— Hát a tehén?

— Az is, úgy hallottam.

Lassan a székből fölkelt az öreg Timotheus, a szék támlájáról magára öltötte az ujjast, s az asztal sarkáról a fejébe tette a sapkát. Aztán vette a hosszú nyelű baltát, mellyel a száraz ágakat szokta a fákról levagdosni, s így szólt:

— Gyere, megnézzük.

Az ajtóban egy percre mégis megállt, s azon gondolkozott, hogy vajon nem volna-e jobb, ha Tézi bent maradna a házban. Onnét is kinézhetne, ha éppen nem riad, a nagy szoba egyes ablakán, mely a házvégi falon van, a keleti részen.

— Mégis maradj bent — mondta.

— Gyávítani akar?! — ütközött meg a lány.

— Akkor gyere!

Lassan mentek, s nagy vigyázattal; elől az öreg, s a sarkában a lány. Le a négy garádicson, melynek a tölgyfája sárga-lisztes volt a holdvilágon; s az ablakok alatt el bal felé, a tornác árnyékában, amíg tartott a fal. Ott aztán, a ház keleti sarkán, a fal mellett megálltak. A szoros közelségben nem moccant semmi. Félig jobb kéz felé, úgy tizenöt lépésre, a sarjútartóhoz támasztva, tisztán látszott a lajtortja, s a létra mögött a csűr hosszú arca derült a holdfényben. S félig bal kéz felé, észak és kelet ölében, ott viaszszínbén fürdött az erdő, partjával az udvar szélire nyomulva.

Minden a helyén volt.

Pedig csak néhányat libbent a szem.

— Hallod?! — szólt suttogva az öreg.

— Döbögnek... — mondta a lány.

Az öreg Timotheus magasra nyújtotta a nyakát, s úgy fürkészett az erdő felé. De csak lüktető szürke foltokat látott, s a szürke bugyogás árjában egy kicsi fehér mezőt, ami nyilván a tehén lehetett, földre terítve. S ahogy ágaskodott, a vállába kapaszkodott a lány és úgy huzalkodott ő is a magasba, hogy láthasson valamit. A két karja remegett, s a hangja is, ahogy szólt:

— Füstöl a hó.

— Félsz? — kérdezte az öreg.

— Félek.

Valóban félelmes volt a hang, a csámmogó döbögés, s a meg-meg-roppanó szőröség. De ijesztő volt az is, hogy miközben hallották a szőrösögő kaffanásokat, nem tudtak a hangokhoz elegendőt látni.

— Várj, én közelebb megyek — mondta az öreg.

De a lány megmarkolta a vállán az ujjast, hogy nem engedi.

— Vagy akkor én is! — mondta.

Hát ez így nem jól van, gondolta Timotheus. Mert mégiscsak látni kéne, hogy miképpen történik, ami történik. Ezt a virágszálat azonban nem engedheti a vadak udvarába. Legyen csak ő biztos helyen, jótálló távolságra, vagy bent az ablakban, vagy...

— Fus fel a lajtorjára! — mondta az öreg.

Gyorsan és lapulva a csűrhez osontak, s Tézi felfutott a létrán. A hatodik fokon állt meg, talán a hetedikén, másfél méter magasságban. S az öreg szorosán alatta, mintha a lány papucs-cipője nem is a lajtorja fokán nyugodott volna, hanem a vállán.

Pattogott az izgalom; s ők fojtottan szóltak, gyenge suttogással.

— Milyen messze vannak? — kérdezte Timotheus.

— Húsz lépés — mondta a lány.

— Ha erre szagolnának, fel a sarjútartóba, sebesen!

— De maga is, melegiben!

Az öreg Tima nem is felelt erre, hanem csak a nyakát nyújtotta, hogy magasabbról fürkésszen az erdő felé. Látott is valami barnaszürke habzást, de csupán a habfoltok tetejét látta, mert a csűr közelében felfújta magát a föld, hogy aztán, az erdő felé, laposra tudjon szelídülni.

— Hányat látsz? — kérdezte.

— Egy, kettő... Ötöt!

— Mit csinálnak?

— Gomolyognak. Kerülgetik a fehér halmot, s nyüszögnek... A szájukat is nyalják; hii, látom a nagy piros nyelvüket... S hogy szaglászhatnak!

— Mit szaglászhatnak?

— A négy kisebbik a tehén vázáját, s egy nagy sürke a többit.

— Többi társait?

— Úhüm.

— Az akkor a kan! — mondta az öreg.

A szó abbamaradt, mert nyiffanások hallatszottak, egyre szaporábban. Majd a nyiffanások vicsorgásba dühültek, s azok rettentő hördülésekbe.

— Verekednek! — mondta a lány, s egy fokot feljebb lépett a létrán.

— Hadd lám! — mozdult meg Timotheus.

Gyorsan marokra fogta a balta vasfejét, de ahogy a létrához igazította volna magát, szinte elesett a jégen, mely a jégcsapok alatt, a csűr hosszában, téli ösvényt húzott mindenütt. Szerencsére helyre billentette magát, amiben a balta hosszú nyele is segített, s megindult fel a létrán. Nem nyomult feljebb, csak a lány válláig a fejével; s akkor a vadak felé tekintett.

— Már kullognak — mondta.

— Kettő nem — szólt a lány.

— A kan, s egy nőtény.

— Nohát!

Hát igen, nohát, csuda egyforma ez a vegyes világ! Ezek is lakmározta, s aztán berzenkedtek; a kan választott egyet, s a többi elkullogott.

— Harapdálja! — mondta a lány.

— Udvarol neki.

— Ilyen vadul?!

— Nem gügyöghet — szolt az öreg.

Valóban nem is gügyögött a kan, hanem nyüszögve harapdálta a nőtényt, büzölte szuszmorogva, s durusolta a szórit. S majd hirtelen, a torkában egy lucskos hördüléssel, a nőtényre ugrott, s lükkögni kezdett rajta.

Tudta jól Tézi, hogy pázrik a két vad, egyéb nem lehet; de mivel soha nem látta még vadállatnak ilyen dühűjét, rekedt suttogással megkérdezte:

— Mit csinálnak?

— Bagzanak — mondta az öreg.

S azzal Timotheus kezdett a létrán alább jönni, s majd lent a földről visszaszolt:

— Gyere!

— Még egy kicsit.

— Mondom, hogy gyere!

Egy kicsit ingerült volt a szó, hogy miért kell egy lánynak, ezt a vad üzekedést, úgy odaragadva nézni; s feszítette indulat is a szót, hogy mily vérengző és orcátlan az efféle vad.

Meg is indult a fejszével az erdő felé.

— Hova megy?! — kérdezte gyors szóval Tézi.

— Agyonvágom őket! — mondta az öreg.

Tézi leugrott, és megragadta a nagyapjának a karját.

— Nem engedem!

— Félted az életemet?

— Azt is.

— S azonkívül?

— Most éppen bagzanak.

Füstöt vetett az öreg Tima: hát íme, ez a lány is ünő, s nem az ész ura. Most pedig agyonvághatnak azt a két dúvadat, mert a pázrás igája fogja őket, s nem tudnának az ember torkának ugrani. De a lány, lámcsak, nem az észbeli rendet akarja, hanem cinkosa inkább a természetnek, mely bujaságba vadul. Hát akkor legyen, rántotta meg a vállát, s a nyelénél fogva a baltát megkanyarította a levegőben, s nagy ívben a vadak felé röpítette, s azok pedig, a villogó suppanás után, a ciher sűrűjébe húzódtak.

— No, gyere be! — mondta az öreg.

Az ég derült volt, s éppen virradni kezdett.

Bent, a kis szobában, a vén Timotheus szegre akasztotta a sapkáját és a téli ujjast. Aztán leült az asztal mellé, töltött a vérszínű italból, kétszer is egymás után, s lehajtotta mind a kétszer. Tézihez nem szolt egy szót sem, de a lány most a szót, úgy látszik, nem is nagyon vágyta. Inkább a pamlagra heveredett a nagy szobában, s miközben a vér és a szív egyaránt remegett benne, a tegnapi vadgalamb jutott eszébe, aki annyira honszerető volt, hogy nem a meleg szeleket választotta, hanem a szükséget inkább és a fagyasztó telet.

Az ablakokon egyre gyűlt a fény.

Felvirradt a nap.

— Oltsd el a lámpát! — mondta az öreg.

Tézi kijött a nagy szobából, felállt egy székre, s elfújta a lámpában a fényt. Amikor leszállt, s éppen a helyére akarta tenni a széket, megállt a mozdulatban.

Mintha bégettek volna a juhok.

— Hallja?!

— Hallom.

Sírva bégettek, riadozva; s úgy hallatszott, hogy valahány.

— Add a baltát! — állt fel az öreg.

— Vadra dobta! — szólt a lány.

— Akkor a botot!

Tézi bement a nagy szobába. A szíve szorongott, s az ereiben megmegfutamlott a vér. Álltukban ide-oda rakosgatta a botokat, csakhogy múltjék az idő, s a nagyapja ne tudjon menni.

— A gyökérből valót, a feketét! — kiáltott be az öreg.

Oda kellett adni neki.

— Én is megyek! — mondta a lány.

Az öreg Tima nem felelt erre semmit, talán nem is fért a figyelmébe a szó. Csak a botot marokra fogta, s lelépett a garádics négy fokán, hogy induljon a csűr felé. De akkor, mintha a szemébe ütődött volna hirtelen valami, egyszerre a földbe gyökerezett. A lajtorján túl, négy-öt lépésre attól, ott állt a két bozontos farkas. Irdatlan volt a kan, s a nőstény is jókora vad. Nyüszögve dagasztottak a fal mellett, s felhúzott innyel szagolták az ajtót, mely mögött remegve bőgtek a juhok.

— Ezek bagzottak — mondta az öreg.

— Jaj, észrevettek! — rebegte a lány.

— Menj vissza gyorsan!

— Maga is jöjjön!

De az öreg Timotheusnak eszében sem volt, hogy visszaforduljon. Hanem tömött haraggal megindult a vadak felé, mozdulatonként recscentve a szót:

— Tehén, az enyim, az kellett nektek! S most a juhok, azok is keltenének! A kutyamindenit!

Tézi megragadta a nagyapja derekát, s úgy húzta visszafelé. De az öreg lerázta a lányt, s csak a szót vetette vissza:

— Menj bé!

Már ott álltak, szörnyűség, a lajtorja mellett; az öreg Tima alatta, egy lépéssel túl is rajta; s Tézi a létra előtt, fáját a jobb kezével szorongatva.

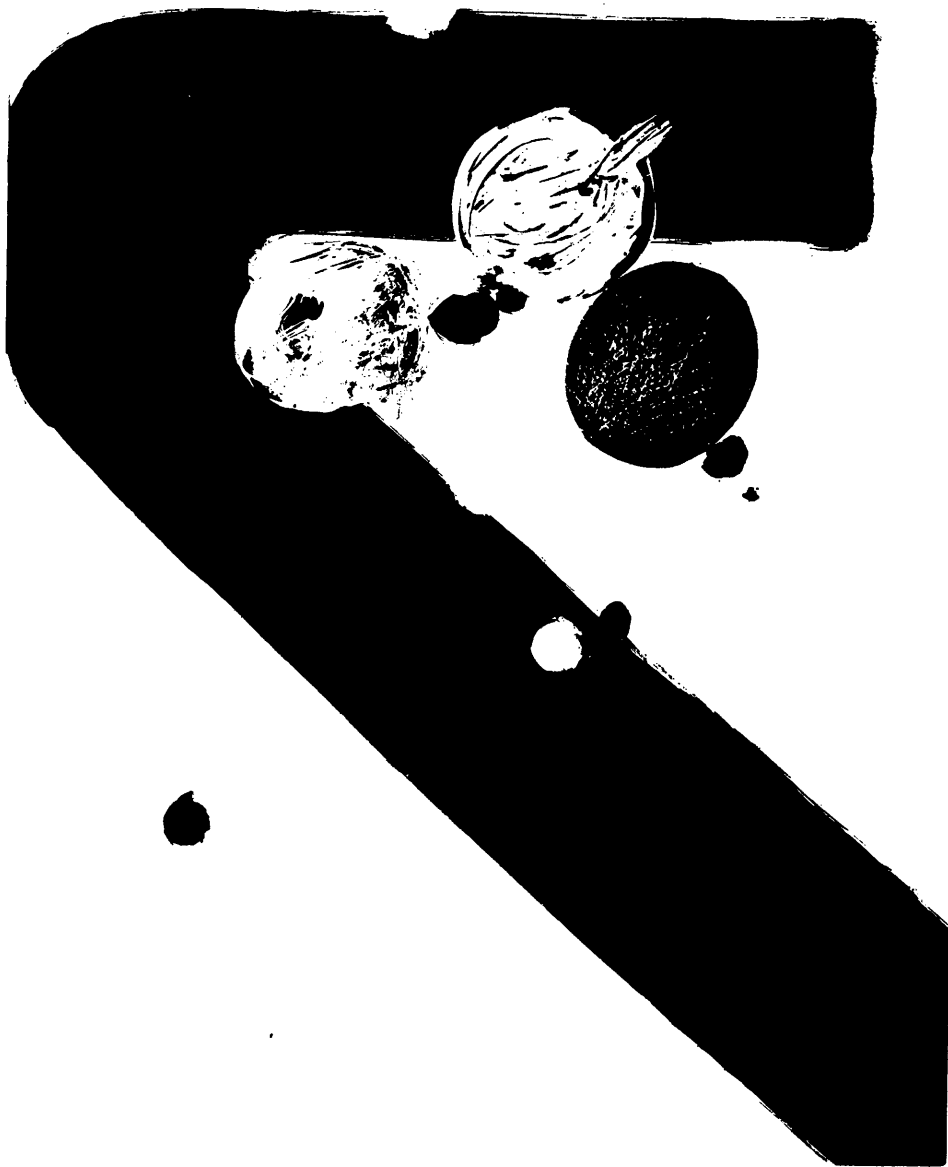
Káprázva világított minden.

S a csupa-fényben ott állott a két fenevad is. A kan egészen szemben az öreg Timával, egy kicsit ugrásra ereszkedve az öt hosszú ujján, nagy hegyes pofájával, melyből a kéthegyű és a háromhegyű agyaras foga kivigyorgott; s mellette tovább a nősvény, visszafordított fejjel, de készen a futásra is, ha kell.

Szikrák villantak és hunytak a lány előtt.

— Fel gyorsan, a lajtorjára! — szólt vissza, a foga közül, az öreg.

Tézi megindult, a rémület gőzében, felfelé a létrán, de a szeme a nagyapjára tapadva lüktetett. A hetedik fokon, vagy talán a kilencediken lehetett, amikor az öreg felemelte a fekete botot, hogy a fenevad fejére lecsapjon. De lendület közben, a huporcscos jégen, a vasalt

bakancs megcsúszott alatta, s amikor koppant a bot és reccsenve kettőbe törött, már ő is hosszan a földön feküdt, s abban a pillanatban, vicsorogva, a fejének ugrott a fenevad, s a torkát egy roppanással kettőbe harapta.

Tézi sikoltott néhányat, a szája és a jobb lába rángatózni kezdett, s a jobb karja, mellyel ölelte a létra fokát, a szorításban lassan megmerevült.

A vadak elkullogtak.

Csend lett.

Aztán a Nap karimája, pirosan pillogva, kibújt.

Egy ideig fényes csendben fürdött a bagzosi tanya, majd dőcögve valami kocsi érkezett a ház elé, s ott megállt. A lovak prüszköltek néhányat, a kapu nyílt, s valaki füttyörészve közeledett. Aztán a ház sarkánál, a vadmeggyfa bottal a kezében, előbukkant Kolokán Ferenc. A garádics lábánál megállt egy cseppet, mert igen nagy és süket volt a csend. A jégcsapok alatt az ajtó felé nézett, mely nyitva volt egy arasznyi résre, s nem erős hangon ugyan, de békialtott:

— Tima bácsi!

Mivel szó nem jött, sem mozgás nem hallatszott, azt gondolta Kolokán, hogy nyilván az istállóban lesznek; s ha mind a ketten, akkor lehetséges, hogy a tehénnel valami baj van. Megindult hát a csűr felé, s ahogy a lépés fölött a tekintete előre röppent, hát meglátta a létrán a lányt. De mintha csüngött volna inkább abban a zöld szoknyában, s a haja is megbomolva. Hirtelen valami fekete árnyék villant át az agyán, s majd mikor a létráig elért s vérébe halva megpillantotta az öreg Timotheust, szörnyülködve tapadt a földhöz.

— Atyauristen! — mondta.

De a szeme már, fel a létrára, a lányra ugrott.

— Tézi! — szólt neki.

A lány a karjánál fogva csüngött, a feje megbillenve remegett, s rángatózott a jobb lába is, amelyről földre hullt a papucs. Kolokán a csűr oldalába dobta a vadmeggyfa botot, s gyorsan föllépett a létrán, hogy Tézit levegye. De a lány, görcsbe merevült karral, úgy szorította a létra fokát, hogy nem lehetett lefejtteni róla. Erős marokkal és egy rántással azonban kiszakította a kereszt-pálcikát, átkarolta a lányt, vigyázattal a földre hozta, s bevitte a házba.

A pamlagra fektette.

— Tézi, virágom... — mondta neki.

De a lány nem felelt, csak feküdt a tudat alján, s a szemében is iszapos volt a fény. Simogatta, élesztgette a férfi, de csak pihegett Tézi, s elborult szemekkel nézett a világba. A karját azonban feloldotta a görcs, s a remegése is szelídebb lett. Mégis be kell vinni a doktorhoz, gondolta Kolokán, s erős karjaira vette a lányt, hogy kivigye a kocsira. De ahogy vitte az eszterháj alatt, egyszerre mint a kard, egy hatalmas jégcsap előtte a földre hullt és darabokra tört, melyek a napfényben csillogva ragyogtak. S ámulva ahogy megállt a férfi, abban a pillanatban sikoltozni kezdett a lány, rúgott, karmolt és harapott.

— Nem akarsz menni? — kérdezte tőle.

— Vadgalamb, vadgalamb! — mondta sikongva a lány.

Nem értette Kolokán Ferenc a vadgalambot, amelyik olyan honszerető volt, hogy a meleg szelek helyett inkább a kegyetlen telet választotta. De annyit mégis értett, hogy a lány a bagzosi fészekből, bármi történik is, nem akar elszállani.

Visszavitte hát a pamlagra.

Mellette ült Kolokán, s a szívében szorongva várta, hogy szóljon valamit a lány. Ha megismeri, talán szólani fog. A nagyapjáról talán, hogy miképpen történt a borzalom; vagy őróla, hogy mégis itt van.

— Szólj, virágom! — mondta neki.

Mintha eszmélkedett volna a lány, a szeme fénybe fordult, de valami furcsa révület csillogott benne, s szép arcát elöntötte a veríték.

— Bagzottak! — szólt irtózáttal.

Bólogatott Kolokán, hogy mondjon bármit, csak szóljon valamit. Inkább a verejtéket törölgette az arcáról, mely a kínban is olyan szép volt, hogy tündökölve ragyogott.

— Itt vagyok, virágom! — mondogatta.

— Napkeletről? — kérdezte a lány.

— Onnét.

— Sába földjéről?

— Éppen onnét.

— Akkor te vagy a fekete király!

— Én vagyok, virágom — mondta Kolokán.

S ahogy ezt, mosolygó szemmel, kimondta Firkó, egyszerre ráragyogott a lány, majd hirtelen a nyakát átölelte, s boldog örömben kezdte csókolni az arcát. Amikor elengedte, Firkó visszafektette a lány fejét a pamlagra, majd kinyitotta az ablakot, s kiszólt:

— Zsiga, gyere bé!

Aztán levett az ágyról egy fehér takarót, s elébe ment a fiúnak, ki a lóhajtó volt, úgy látszik.

— Tessék! — állt meg előtte a fiú.

— Hallgass ide!

— Hallgatok.

— Most a kocsival elmész egyenesen a doktorhoz. S megmondod neki, hogy tüstént jöjjön ide. Mert Bajkó Tima bácsit valami megölte. Nyilván a farkasok. S jöjjön az őrsről is valaki.

Zsiga megvakarta a nyakát.

— Híjj, a mindenit! — mondta.

— Ne óbégass! — folytatta Kolokán. — Hanem ezzel a takaróval takard le szépen az öreget. Tova van a juhok ajtaja előtt. S látsz ott, csűr oldalába vetve, egy vadmeggyfa botot, s azt hozd ide!

Zsiga letakarta szépen az öreg Timotheust, s elhozta a botot; de amikor kézbe adta, az arcán már a viaszgyertya színe ült, s szó nélkül indult kifelé.

— Hó! — állította meg Kolokán. — Mozgósítsd a fiúkat, akik meghívták a lakodalmat. S mondd meg nekik, hogy mindenkinél töröljék a meghívást. Mert lakodalom Katicával nem lesz.

Zsiga elment.

S Firkó pedig bevitte a vadmeggyfa botot a nagy szobába, hogy a többi között a helyére állítsa azt is. Elgondolkozva tette-vette a botokat, s közben azon gondolkozott, hogy milyen ágas-bogas az ember sorsa is ezen a világon. S mialatt, ott a szoba sarkában, ezt a gondo-

latot is a helyére állította, Tézi úgy motoszkált a pamlagon, mint előző délben a vadgalamb. Majd aztán, mintha a boldog álom mélyéről jött volna a hang, meg is szólalt.

— Sok botja van neki! — mondta.

— Sok — felelte Firkó.

Valóban sok botja volt az öreg Timotheusnak; bár eggyel már kevesebb, mint hajdanában, amikor még szembeszállt a farkasokkal.

(1964. VI.—VII.)